

TREF MAGAZINE

Nummer 11 Jaargang 2

mensen van om de hoek

Willem & Herna: 'Het Thomashuis, een geweldige formule' | Christien klimt uit een diep dal: 'Nu voel ik me weer nuttig' | 'Zonder vrienden ben je maar alleen', constateert de negenjarige Isa | Ben: 'Zo stom; ik was eigenlijk de enige die er een probleem van maakte' | Roeien, wrikken, knopen leggen en elkaar accepteren: je leert het allemaal op het Maritiem College in IJmuiden

TREF

MAGAZINE

TREF MAGAZINE over mensen van om de hoek

Niemand wordt met een gebruiksaanwijzing van zichzelf, van de wereld of van het leven geboren en iedereen maakt er op z'n eigen manier toch iets unieks van. In het maandblad TREF tref je de persoonlijke verhalen van mensen van om de hoek. Zij vertellen wat hen beweegt en motiveert, en wat hun dromen en teleurstellingen zijn. Alles kan in TREF. Het tijdschrift biedt inzicht in de beweegredenen van onze buren en wil hierdoor het wederzijds begrip in de samenleving versterken.

TREF is fijn, maar nog klein. Wil je ons meehelpen groter te worden en een steentje bijdragen aan een begripvolle samenleving? Adverteer, sponsor, schrijf mee, deel uit, of draag bij. Samen maken we een verschil!

TREF Redactie:

Aureliavliinder 58
8016HC Zwolle
tel. 038-4653244
info@TREFmagazine.nl
www.TREFmagazine.nl

Aan TREF 11 werkten mee:

Mathilde van Hulzen, Jenny Kamps,
Janneke Pelle, Janoh de Groot,
Marjolein Horstman e.a.

Informatie, Inspiratie, Acquisitie

Janoh de Groot 0626-534403
janoh@TREFmagazine.nl

TREF is gratis. Kijk voor de TREFpunten op TREFmagazine.nl. Een abonnement is mogelijk, je betaalt alleen de verzend- en administratiekosten: € 35,00 per jaar. Maak het betreffende bedrag over op bankrekeningnr. 656 003 413 t.n.v. Marijke Mosterman Journalistieke Producties onder vermelding van naam en adres, en je ontvangt TREF per omgaande.

TREF is een uitgave van Marijke Mosterman Journalistieke Producties en verschijnt 11 keer per jaar.

Niets uit deze uitgave mag op enigerlei wijze worden gereproduceerd of vermenigvuldigd zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor persoonlijke of materiële schade, veroorzaakt door onjuiste informatie in de redactionele kolommen. Uitspraken van columnisten of geïnterviewden in TREF hoeven niet overeen te komen met de mening van de redactie.

TREF uit? Gooi 'm niet weg. Spaar 'm, bewaar 'm of geef 'm door!

Zeuren & Zaniken

wensen iedereen de allerbeste voornemens voor 2013

Het belangrijkste van goede voornemens is dat ze haalbaar zijn.

Inderdaad.

Zo heb ik me voorgenomen om dit jaar lekker rustig aan te doen.

En ik om dit jaar niet te stoppen met roken.

En weet je, volgens mij gaat het ons nog lukken ook!

Marijke Mosterman

IN TREF 11:

Christien

ISA

COEN & TIFFANY

BEN

HERNA & WILLEM

Jenny's zwerfjongeren 7
 Door het oog van TREF 15
 Janneke's belevenissen 19
 Amsterdam Outsider Art 20
 Mathilde's Recept 27
 Denksels van Puntenslijper 28

Een huis vol *bijzondere* MENSEN

In een voormalige boerderij aan de rand van het Twentse dorpje Zenderen, tussen de weilanden en met uitzicht op een nonnenklooster, zetten Willem en Herna Jansen vorig jaar een Thomashuis op. In een warme vertrouwelijke sfeer wonen hier acht mensen met een verstandelijke beperking. Het bijzondere aan het concept is dat Willem en Herna er zelf ook wonen. Typerend voor de huiselijke opzet is de enthousiaste begroeting van de hond des huizes, Frodo.

Marjolijn Horstman

Willem en Herna leerden elkaar in 1982 kennen, in de jongerensociëteit van de kerk. Willem was net klaar met de MTS en stond op het punt om in dienst te gaan. Herna was nog bezig met de opleiding voor Z-verpleegkundige, om te kunnen werken met mensen met een verstandelijke beperking. Ongeveer drie jaar nadat de vonk oversloeg trouwden ze en daarna zetten ze twee dochters en een zoon op de wereld.

Mijn hart volgen

Willem: 'Toen de kinderen opgroeiden werkte ik voor verschillende grote bedrijven in Hengelo in middenkaderfuncties. Ik had altijd wel de wens om met mensen te werken, dat kwam ook al een keer uit een beroepskeuzetest die ik had gedaan toen ik naar de MTS ging.'

Herna: 'Ik werkte op onregelmatige tijden parttime in een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking. Voor de kinderen was er een oppas die bij ons in huis kwam. Toen de kinderen wat groter waren is Willem ook parttime gaan werken. In het bedrijfsleven was dat toen nog niet gebruikelijk. Toen maakten we eigenlijk al een switch omdat we zelf voor onze kinderen wilden zorgen en die thuisbasis wilden zijn. Ik denk dat dat al wel een stap is geweest in het hele

proces van beseffen wat belangrijk was voor ons.'

Willem: 'Ja we kozen toen niet voor een carrière of weet ik veel wat. Toen het bedrijf waar ik werkte werd overgenomen door de concurrent zat ik op een punt dat ik eigenlijk gewoon een keer mijn hart wilde gaan volgen. Ik ging daarom aan de slag als technisch onderwijsassistent, waar ik al een stuk meer met mensen werkte. Nog een tijd later kwam er een baan vrij als kosten. We zijn altijd actief geweest in de kerk, de oude kosten nam afscheid, er werd een nieuwe gezocht en we dachten: "ja dat pas wel bij ons."'

Herna: 'Dat was net in de periode dat Willem nog zoekende was. Op een gegeven moment komen de dingen dan zo op je pad, dan pak je ze op of niet. We maakten toen bewust de keuze om het kosterschap samen te doen. Ik had er een parttime baan in de gehandicaptenzorg naast en als kosten hadden we een gedeelde aanstelling, Willem wat meer uren dan ik.'

Alles opzeggen

Willem: 'Toen we voor het eerst iets op televisie zagen over een Thomashuis gaf dat gelijk al zo'n warm gevoel, zo van "wauw, wat is dat een mooie formule". Dat kleinschalige met veel aandacht voor de bewoners sprak ons echt aan. Dat het op die manier kon vonden we heel bijzonder.'

WILLEM & HERNA

Herna: 'Tijdens wandelingen op vakanties of weekeinden dachten we na over waar we mee bezig waren en hoe we verder wilden, en dan kwam geregeld dat Thomashuis weer boven drijven, zonder dat we eigenlijk wisten waarom. Onze jongste ging de deur uit en het kosterschap deden we alweer bijna zeven jaar. Het leek ons leuk om samen iets op te zetten, we kunnen best goed met elkaar samenwerken. Al die dingen kwamen toen een beetje bij elkaar, en toen besloten we om maar eens uit te zoeken hoe dat dan werkt.'

Willem: 'We zagen vrienden die op een gegeven moment een switch maakten en dingen samen gingen doen, dat heeft ons wel heel erg gemotiveerd om ook wat breder te gaan kijken. In augustus 2009 hebben we ons opgegeven bij de Drie Notenboomen, waar het Thomashuis een formule van is, om te zien of we in aanmerking zouden kunnen komen om zelf een Thomashuis op te zetten. We werden uitgenodigd voor de eerste bijeenkomst, waar we ons moesten presenteren. Ook kregen we heel veel informatie over wat je allemaal nodig hebt en hoe het allemaal werkt.'

Herna: 'Ja, we kwamen erachter dat je alles moest opzeggen, je baan, je huis. Je moest echt het lef hebben om alles los te laten.'

Willem: 'Toen we door de eerste ronde heen kwamen zijn we in Thomashuizen in de omgeving gaan kijken. We werden

steeds enthousiaster. We kwamen ook door het tweede gesprek heen, en na het derde gesprek kregen we groen licht om zelf een Thomashuis op te zetten.'

Geruststellen

Willem: 'Zelf hebben we er geen moment aan getwijfeld om hier samen in te stappen, we waren niet bang dat we elkaar niet meer zouden kunnen luchten of zien of iets dergelijks, absoluut niet. Maar met name van onze ouders kregen we reacties in de zin van "dat je dat durft". We moesten ze echt geruststellen dat het allemaal goed zou komen.'

Herna: 'Ja, ze dachten: "O help, als dat maar goed gaat". Niet dat ze dachten dat we het niet konden, maar je laat wel al je zekerheden los. De generatie boven ons werkte vaak veertig jaar voor dezelfde baas en was het niet gewend om te switchen. Ze waren ook bang dat we nooit meer vrije tijd zouden hebben. Ze zijn nu blij dat het allemaal zo goed heeft uitgepakt.'

Willem: 'We kregen ook reacties als: "ja maar je raakt heel veel vrijheden kwijt." Ja, dat werd anders, we kunnen nu niet zomaar drie weken op vakantie, dat soort dingen moet je loslaten. We gaan nu gewoon af en toe eens een weekendje of een week weg. Veel mensen waren verbaasd dat we dat soort

dingen loslieten.'

Herna: 'Ja, vrienden en familie van onze eigen generatie waren vaak verbaasd en vroegen zich af wat het eigenlijk was. Mensen hebben er nu wel respect voor dat we dit allemaal hebben opgezet.'

Willem: 'Onze kinderen waren positief. Een van onze dochters werkt hier ook, ze is er van het begin af aan betrokken bij geweest. Ze werkte zelf ook al in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, en ze is voor mij wel een heel prettig klankbord, naast Herna natuurlijk. Onze zoon heeft hier in huis veel geklust en onze andere dochter, die wat verder weg woont, komt regelmatig langs en doet dan leuke dingen met de bewoners.'

Intuïtie en ervaring

Herna: 'We zijn die eerste dag, in mei 2011, begonnen met vier bewoners, de andere vier zijn gelijkmatig in komen stromen in het half jaar daarop. We wilden de tijd hebben om iedereen goed te leren kennen, als ze alle acht tegelijk zouden komen waren we bang dat we daar niet genoeg in zouden kunnen investeren.'

Willem: 'Ja, we zetten zelf het Thomashuis op dus wilden ook zelf de bewoners allemaal goed leren kennen. We hebben de hele basis zelf neer kunnen zetten met z'n tweeën, het personeel dat daarna instroomde ging in die flow van ons mee.'

Herna: 'De bewonersgroep stelden we zelf samen. Thomashuizen werken met een interesselijst waar mensen zich voor aan kunnen melden. Wij gingen dan met ze in gesprek om te kijken of er een klik met de bewoner en de familie was en of het allemaal bij elkaar past.'

Willem: 'Omdat Herna ervaring heeft in de zorg denk ik dat Herna meer op een professionele manier met de selectie van bewoners omging, en ik meer op mijn gevoel. Dat vulde elkaar wel aan.'

Herna: 'Ja Willem doet de dingen op zijn gevoel, zijn intuïtie is gewoon heel sterk. Omdat ik al zoveel jaren in de zorg werk heb ik met bepaalde situaties meer ervaring. Het is goed om beide factoren daar in te hebben.'

Thomashuizen als werkwoord

Herna: 'De opstartfase was heel erg intensief. In het begin hadden we natuurlijk weinig vrije tijd, soms kwam het dan ook wel eens even niet uit als de kinderen bijvoorbeeld langs wilden komen, dat vond ik wel vervelend. Ik had het eerste jaar heel erg het gevoel dat ik alles en iedereen tekort deed, omdat we er zo moesten zijn voor het Thomashuis.'

Willem: 'Zeker het eerste jaar heb je geen ruimte voor iets anders, nee. Het was heel hectisch, we moesten echt balans vinden. We zetten nu dusdanig personeel in dat we die balans kunnen krijgen. We proberen om het weekend vrij te zijn en doordeweeks ook onze hobby's zoals zingen en sporten op te pakken. Als we dit tot ons pensioen willen doen moeten we er rekening mee houden dat we af en toe tijd voor onszelf hebben.'

Herna: 'Ja, we hebben een klein team van medewerkers in dienst die het samen met ons doen. Daardoor kunnen we weer afspraken maken met vrienden en familie, dat is heel fijn. Eerder waren we echt van het begin tot het eind van de dag met de bewoners bezig. Dan was het nog niet klaar, want er zit zoveel in je hoofd over de processen van hoe het gaat, waar je in bij moet sturen, en meer. Thomashuizen is een werkwoord geworden voor ons, we zeggen soms tegen elkaar "en nu houden we even op met dat thomashuizen."'

Thuisbasis

Willem: 'Het Thomashuis is gewoon een huishouden, op werkdagen begint het om 7:00 uur wakker te worden. We beginnen met z'n tweeën, eentje doet de bewoners boven en eentje beneden. Niet elke bewoner heeft overal hulp bij nodig, dat is afhankelijk van de persoon.'

Herna: 'Wij noemen de bewoners bewust bewoners en geen cliënten. Toen ik in een instelling werkte was ik heel betrokken, mijn werk hield niet op na werktijd, ik deed wel eens wat extra, nam wel eens mensen mee. Maar nu is het echt ons eigen ding. Soms denk ik: "Wie zijn wij nu eigenlijk?" Er zijn acht bewoners aan ons toevertrouwd, dat vind ik echt heel bijzonder. Als we niet aan het werk zijn, en een bewoner komt ons tegen op de gang, dan willen ze ons altijd nog even iets vertellen over hun dag. Dan heeft diegene het al wel aan het personeel verteld, maar hij wil het ook aan ons kwijt omdat wij toch wel die basis zijn, de rode lijn in het geheel.'

Willem: 'Ze hebben je echt nodig. Er ontstaan mooie dingen, er is veel vertrouwen en dat is heel fijn. We proberen een zo normaal mogelijk leven te leiden. In het dorp nodigen ze ons uit voor activiteiten, we proberen overal ook echt aan mee te doen. De boeren vragen bijvoorbeeld of we in het voorjaar lammetjes komen kijken.'

Herna: 'Ja en sommige bewoners voetballen mee op het veldje. De jongens uit het dorp komen al aan de deur om te vragen of ze mee willen doen.'

Willem: 'Deze switch heeft ons veel nieuwe dingen maar vooral een huis met hele bijzondere mensen gebracht, waar je toch een hele nauwe band mee hebt en samen mee leeft. Ook met de families bouw je een band op. Het mooie is dat we nog vrij dicht bij onze roots zijn gebleven zodat het oude er ook gewoon nog is.'

KIND mogen zijn

Hoi pap en mam!

Ik wil jullie laten weten dat ik echt om jullie geef.
Dat ik echt van jullie houd. Dat is het niet.
Maar ik wil als 19- jarige ook wel eens jong zijn.
Kind zijn. Verzorgd worden. Zorgeloos leven.

Pap, sinds jij ziek bent is alles veranderd.
Ik verzorg jou. Ik was jou. Ik voed jou.
Ik zie je verdriet, je onmacht.
Ik hoor je huilen.

Mam, jij bent manisch depressief
Als je manisch bent kan alles.
Als je depressief bent kan niks.
Dan zorg ik voor je.
Ik doe de was.
Ik kook.
Ik spreek je moed in.
Ik ben je schouder.
Ik ben je luisterend oor.

Pap en mam,
ik ben zo moe.
Ik wil uitgaan.
Ik wil vrij zijn.
Ik wil lol maken.
Onbezorgd leven.

Pap en mam, ik ga op kamers.

Dag pap!
Dag mam!

Dit kind leert met vallen opstaan
weer kind te zijn.
Om balans te vinden tussen
zorgen voor en zelfzorg
tussen afstand en nabijheid.

Dit kind gaat het redden.
En de ouders ook.

*Jenny Kamps is deskundige
op het gebied van wonen en werken
met zwerfjongeren*

ISA

Je moet **GEWOON DOEN**
wat je zelf **LEUK** vindt

Isa Duisings (9) bekijkt het leven het liefst van de zonnige kant en is dol op gezelligheid. Toch kan ze ook wel eens chagrijnig zijn. Maar gelukkig staat dan altijd haar beste vriendin klaar om haar op te beuren. 'Zonder vrienden ben je maar alleen.'

Mathilde van Hulzen

Isa woont met haar vader, moeder en jongere broertje in een gezellig, knus huis in Nijmegen. Doordeweeks fietst ze naar NSV2, een school vlak in de buurt. Ze heeft het prima naar haar zin in groep 6. ‘Meestal vind ik het leuk op school. Alleen als je saaie opdrachten krijgt, vervel ik me. Maar als we gaan tekenen of als we weinig hoeven te doen, dan is het leuk. Ook als we gaan lezen en ik heb een mooi boek uit de schoolbibliotheek. Spelling is één van mijn favoriete vakken, echt waar! Daar ben ik goed in.’ Of school belangrijk is? Dat vindt ze eigenlijk een rare vraag. ‘Iedereen moet leren en alle kinderen moeten gewoon naar school. Dan kun je later een leuk beroep kiezen.’ Toen ze nog jonger was, dacht Isa dat ze later kapster zou worden. Maar sinds een tijdje lijkt tandarts worden haar wel leuk. ‘Nee joh, de tandarts is helemaal niet eng. Hij heeft uitgebreid uitgelegd wat hij doet en me van alles laten zien. Het leek me juist een heel interessant beroep. Binnenkort moet ik naar de orthodontist omdat ik een beugel nodig heb en daar zie ik ook helemaal niet tegenop.’

Laten zien wat je kunt

Maar die beroepskeuze komt later nog wel. Voorlopig beleeft Isa veel plezier aan hobby's zoals tekenen, hockey en theater. ‘Ik zit sinds een half jaar op hockey in de E5, het is echt een super leuke sport. Ik kan het ook wel goed. Elke donderdagmiddag ga ik naar de training. We hebben twee vrouwen als trainer en die kunnen je precies uitleggen hoe je met de stick moet schieten en naar elkaar over moet spelen. Alleen de bal wegschieten met je voet, dat vind ik nog moeilijk.’

Op woensdagmiddag gaat Isa naar musicalles. ‘Dat is mijn lievelingshobby. Op het podium staan vind ik geweldig, gewoon laten zien wat ik kan. Plankenkoorts heb ik niet. Alleen in het begin ben ik soms een beetje zenuwachtig. Vorig jaar speelden we in een grote zaal, waar een heleboel mensen in zaten. Dat was best spannend. Maar toen we eenmaal waren begonnen, ging het prima en verdwenen mijn zenuwen.’

Isa vindt musicals vooral leuk omdat ze daarbij kan zingen, dansen én toneel spelen. ‘De voorstelling van afgelopen jaar ging over Sneeuwwitje. Ik speelde het vriendje van Sneeuwwitje, als konijntje. Ik had een eigen liedje en moest rare gezichten trekken. En we gingen natuurlijk allemaal nep huilen toen Sneeuwwitje de appel had opgegeten. Dat was wel moeilijk hoor, om net alsof te huilen. Lachen gaat me makkelijker af.’

Vriendschap

De allerbelangrijkste dingen in haar leven zijn vriendschap en gezelligheid, zegt Isa. ‘Als je geen vrienden hebt, ben je steeds alleen. Op school heb je dan niemand om mee te spelen in het speelkwartier en de middagpauze en na school zit je dan in je eentje thuis. Zonder vrienden heb je geen plezier.’

Ze kikkert vooral op van feestgedruis. ‘Ik hou van veel mensen om me heen. Dat is gezellig. Daarom ga ik graag naar feestjes. Zelf organiseer ik ook feestjes, bijvoorbeeld voor mijn klasgenoten. Niet zozeer voor mijn verjaardag, maar gewoon tussendoor. We gaan dan ergens picknicken of we houden een talentenjacht voor alle kinderen in de klas. Dan mogen ze dansen, een liedje zingen, goochelen of iets anders doen waar ze goed in zijn. Maar alleen als ze dat zelf leuk vinden. En dan krijgt iedereen die meedoet na afloop een prijs, een bloem of zo. En veel applaus natuurlijk.’

Beste Vriendin

Isa is populair op school en heeft veel vrienden en vriendinnen. Martine is haar allerbeste vriendin en zit bij haar in de klas. ‘We zijn al bevriend vanaf groep 1. Dat is heel fijn. Met Martine is het altijd gezellig en we zijn allebei vaak druk. Dan gaan we bijvoorbeeld schreeuwen en raar doen, zoals gek dansen en rondspringen. Daar lachen we dan heel hard om. We vinden ook dezelfde dingen leuk om te doen, maar niet altijd. Bij schoolreisjes naar pretparken ga ik graag in de achtbaan, maar Martine kan daar niet goed tegen. Dat is wel jammer, want het leukste is toch om er met z'n tweeën in te gaan. Lekker samen gillen.’

Verder houdt Isa van gezelligheid in huis. Ze is daarom blij dat ze goed met haar broertje kan opschieten. ‘Mijn broertje is lief. We hebben gelukkig bijna nooit ruzie, want daar houd ik helemaal niet van. Maar met zijn vriendje erbij doet hij soms wel eens stoer, dan gaan ze zich uitsloven. Maar ja, dat hebben veel jongens uit groep 3 en 4.’

Niet dat alleen jongens zich irritant kunnen gedragen. ‘Sommige meisjes zijn zo tuttig, die zitten de hele tijd te kijken wie de mooiste jurk aan heeft. Ik vind dat overdreven. Je moet gewoon doen wat je zelf leuk vindt en aantrekken wat je zelf mooi vindt. Ik draag altijd leggings met daarover rokjes. Daar hou ik van en dat zit prettig. In de zomer draag ik wel eens een dunne zomerbroek, dat draagt wel lekker want die stof is niet zo hard als bij een spijkerbroek. In de winter draag ik vooral zwart en in de zomer allerlei kleuren. Mijn lievelingskleur is blauw.’

Oplossen

Soms ergert Isa zich aan haar broertje en daar kan ze erg chagrijnig van worden. ‘Als ik eenmaal echt uit mijn humeur ben, kom ik daar niet zo snel overheen. Dan ben ik de rest van de dag dus chagrijnig. Heel vervelend. Maar als Martine langskomt en we gaan spelen, dan vrolijk ik vanzelf weer op.’

Isa en Martine hebben maar één keer echt ruzie gehad. ‘Ik weet niet eens meer waarom, eigenlijk ging het nergens over. We waren allebei humeurig en boos op elkaar. Dat was helemaal niet leuk. Toen hebben we iets bedacht dat we samen konden doen en daarna ging het vanzelf over. Zo lossen we het dus op. Soms hebben we nog kleine ruzietjes. Over een ruzie praten doen we hoogstens alleen op de dag zelf, maar later zeker niet meer. Want dan begint de discussie helemaal opnieuw en krijg je weer ruzie. We houden het liever gezellig.’

CHRISTIEN

Ik voel me weer

NUTTIG

Marijke Mosterman

Rijkdom is... Gewoon je rekeningen kunnen betalen. Niet bang zijn voor de post of de bel. Lekker boodschappen doen zonder hoeven te piekeren over hoe je met niet meer dan twee euro vijftig het weekend door moet komen. Dat soort kleine, simpele dingen. Christien is drieënvijftig, gescheiden, zeer werkzoekend en leeft sinds kort van een bijstandsuitkering. Wat voor veel mensen heel vanzelfsprekend is, geldt voor haar als rijkdom. Christien is een van de deelnemers aan het project De Kunst van het Rondkomen, van Radar, bureau voor sociale vraagstukken.

Neerwaartse spiraal

Christien is een van de deelnemers aan het project De Kunst van het Rondkomen. Zij geeft presentaties aan iedereen die het maar horen wil over haar motivatie om mee te doen aan het project. Om het project kenbaar te maken en vooral ook om de mensen die in armoede leven erbij te betrekken. 'Met dit project kun je je eigen ervaringen omzetten in iets goeds', legt ze uit. Ze raakte eerst haar baan kwijt, kwam via de ww in de bijstand terecht en ging gescheiden van haar echtgenoot wonen. Omdat ze geen financiële reserves meer had, kreeg ze schulden en was er sprake van inhoudingen op haar uitkering. 'Ik was heel erg aan het wegzakken', vertelt ze. 'Ik hing tegen een depressie aan. Dit project kwam als een geschenk uit de hemel. Ik kon wat nuttigs doen.' En dat is zo verschrikkelijk belangrijk. 'Je zit in een negatieve spiraal, mensen die het meegemaakt hebben, zullen het direct herkennen. Je wordt constant afgewezen, je wordt niet gehoord, je staat buiten de groep en je hele leven wordt beheerst door de financiële zorgen. Je zelfvertrouwen daalt, en daardoor word je passief, je zakt weg en het wordt steeds moeilijker om er weer uit te komen. Ik zat hier op de bank en ik had van de dokter antidepressiva gekregen. Ik nam een kwart van zo'n tablet en ik zakte meteen in een diepe slaap. Niet meer wakker te krijgen. Kijk, als je daar dan mee doorgaat, wordt het steeds moeilijker om eruit te komen.'

Ups en downs

Christien komt uit een gezin met acht kinderen, vijf jongens en drie meisjes. Ze was de een-na-oudste. 'Ik kijk nogal ambivalent naar mijn jeugd. Ik ging er altijd vanuit dat ik een probleemloze jeugd heb gehad', vertelt ze. 'Maar als ik dieper ga graven, dan zie ik toch dat ik mezelf altijd weggecijsd heb. Ik heb een heel sociaal karakter, ben sterk op de ander gericht, op dat wat een ander nodig heeft: als de ander het maar goed heeft. Daardoor kwam ik eigenlijk nooit aan mezelf toe. Dat was toen al een valkuil en dat is het nog steeds. Het heeft te maken met je karakter en het is ook wel iets van mijn generatie. Maar goed, als je dat kunt zien, dan kun je er ook van leren. Het is een belangrijke ervaring.' Ze haalde haar havodiploma en volgde een opleiding boekhouden. 'En toen ontmoette ik mijn huidige ex-man. We trouwden, startten een bedrijf en kregen kinderen. We hadden onze handen vol aan het bedrijf en het gezin.' Na vijftien jaar volgde door het inzakken van de markt een faillissement. Beiden gingen weer terug naar hun oude vak. 'Ik werd weer boekhouder, maar ik neem nogal makkelijk de leiding op me, vanuit enthousiasme en ook omdat ik zo ben. In sommige bedrijven valt dat niet goed.' Dat was ook het geval in het laatste bedrijf waar ze een vaste baan had. 'Ik heb ontslag genomen omdat het niet meer werkbaar was. Gelukkig kreeg ik toen wel een ww-uitkering. Dat was in 2008. Sindsdien heb ik allemaal tijdelijke functies gehad, maar dat hield ook langzamerhand op. Sinds deze zomer heb ik een bijstandsuitkering.'

Zorgen voor jezelf

Ondertussen was Christien weggegaan bij haar man. 'Ik was veel te veel aan het zorgen in onze relatie. Dat was ik zo gewend en dat bleef ik doen. Maar je krijgt dan wel scheve verhoudingen. En met elkaar werd alles teveel voor mij, vooral toen ik mijn werk ook nog kwijt raakte. Toen had ik helemaal niets meer om m'n energie vandaan te halen. Ik trok

Aarmoede in Nederland; veel mensen denken dat dat onzin is. Maar de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de dagelijkse realiteit van zo'n 600.000 Nederlandse gezinnen (CBS) vertellen een ander verhaal. Voor één op de tien huishoudens is maandelijks goed rondkomen een hele kunst. Het project 'De Kunst van het Rondkomen' is door Radar in samenwerking met verschillende welzijnsorganisaties en gemeenten landelijk opgezet om dit probleem aan te pakken. Er lopen nu projecten in Amsterdam, Almelo, Groningen, Harderwijk, Leeuwarden en Zwolle. Deelnemers gaan op onderzoek naar allerlei thema's rond armoede. Zij maken hier filmpjes van die samen met oplossingen op een conferentie worden gepresenteerd. In het project staat de eigen kracht van de deelnemers centraal. Mensen die zelf met zeer weinig geld moeten rondkomen weten immers het beste hoe zij het in het dagelijks leven redden en waar zij tegen aan lopen. Door hun inzet en nieuwe ideeën komt er een andere kijk op armoede. Met oplossingen die goed aansluiten bij de realiteit.

het gewoon niet langer.' Nu woont Christien op een piepklein flatje. 'Ik roei met de riemen die ik heb. En dat is best moeilijk. Het geeft mij ruimte dat ik op mijzelf ben gaan wonen en voor mijzelf ben gaan zorgen', zegt ze. 'Maar ja, als je ruimte krijgt, krijg je de neiging om die weer op te vullen met weer gaan zorgen voor iets of iemand anders. Daar moet ik voor oppassen.'

Hulp inschakelen

Ondertussen moet ze rondkomen van rond de negenhonderd euro per maand, en moet ze minstens vijfmaal per week solliciteren, plus bezoeken brengen aan uitzendbureaus. 'Ik kom er niet meer tussen op die arbeidsmarkt. Het is een combinatie van mijn leeftijd en mijn CV, dat is eigenlijk te zwaar. Terwijl ik alles wel zou aannemen wat ze me bieden. Ik moet zeggen dat de gemeente alles doet om me te helpen. Dat is wel heel prettig.' Om financieel gezien zo goed mogelijk rond te kunnen komen, heeft ze de hulp van Humanitas ingeschakeld. 'Op een gegeven moment moet je de knop omzetten en hulp durven vragen. De mensen van Humanitas zijn heel deskundig, en het is gewoon ook heel fijn dat er iemand meedenkt. Ze weten dan nog ergens een bezuiniging van twaalf euro weg te halen bijvoorbeeld, dat is wel mooi. Verder heb ik alle abonnementen opgezegd en moet ik nu ook mijn auto wegdoen. Dat gaat me wel aan het hart. Want dat maakt het een stuk moeilijker om mijn kinderen, kleinkinderen en andere familie te bezoeken die niet bepaald in de buurt wonen. Dat kan straks niet meer zo vaak. Het maakt me ook minder flexibel bij het vinden van een andere baan. En zoiets als goede dingen doen met je geld, dat kan ook niet meer.' Maar het ergste van haar positie vindt Christien de machteloosheid. 'Je hebt geen grip meer op je eigen leven en wordt als een marionetje heen en weer geschoven. Alles ligt bloot, je moet alles verantwoorden, niets is meer privé. Je wordt er zo onzeker van.'

Relatief

Ondanks alles ziet Christien ook positieve dingen. 'Je merkt hoe mensen je willen helpen. Ik heb allemaal spulletjes gekregen, dat is heel mooi. Mijn wasmachine was stuk, ik moest met de hand wassen, maar ik heb toen een oude wasmachine van iemand gekregen. Kijk, je moet armoede ook gerelateerd zien aan de normen die we elkaar opleggen. Op zich voel ik me niet armoedig vanuit mezelf. Maar de reacties van de mensen, de manier waarop ze met je omgaan. Er is zoveel onrecht. Als ik in onze groep hoor hoe mensen behandeld worden, hoe er wordt gekeken of ze wel goed met hun kinderen omgaan. Men schijnt te denken: hoe armer, hoe onbetrouwbaarder. Het is ook zo erg als je de deurwaarder aan de deur krijgt, of als je met twee euro vijftig het weekend moet zien door te komen. Als je weer wordt afgewezen, als je weer de gang naar de gemeente moet maken. Ach ja, je kunt bij de pakken neer gaan zitten, maar dat heeft ook geen zin. Dat is ook niks voor mij, ik ben een doorzetter, een vechter.' Christien heeft hoop. 'Ik geloof dat God alles in de hand houdt. Dat wil niet zeggen dat het altijd makkelijk is. Maar hij geeft mij de ruimte om keuzes te maken, om linksom of rechtsom te gaan. Hij is er altijd met zijn genade en om mij liefdevol op te vangen.'

Vanuit het hart

En toen kwam het project De Kunst van het Rondkomen. 'De herkenning is heel groot, ook al is de groep divers, met publieke en ook stille armoede. Het liefst zouden we nog meer mensen uit die laatste groep bij het project willen betrekken, maar het is moeilijk die te activeren. Terwijl het toch ook anoniem kan. Je denkt bij stille armoede vaak aan oudere mensen, of mensen zoals ik, maar vergeet ook de jonge gezinnen met kinderen niet. Het zou mooi zijn als ze mee willen doen, want alleen op deze manier kunnen we armoede goed in kaart brengen en er wat aan gaan doen.' Met veel bravoure geeft Christien presentaties. Daarin vertelt ze hoe het is om

nauwelijks rond te kunnen komen, maar ze vertelt ook over de rijkdom van de armoede: de levenservaring die het biedt, de verbrede blik, de creativiteit en wilskracht. En de warmte, liefde en hulp die ze nu ook durft te ontvangen. Haar presentatie ráákt. Dat hoort ze vaak terug. 'Ik breng het ook vanuit mijn hart', legt ze uit. 'Het is niet alleen voor mezelf, maar voor al die anderen die ook nauwelijks rond kunnen komen. Er is zoveel armoede. Wij relateren armoede aan geld, maar er is ook armoede aan zorg, armoede aan liefde. Als we zorgen dat we armoede kunnen verminderen, zijn we op de goede weg. Dat is mijn drive, daar ga ik voor.'

Voor meer informatie over De Kunst van het Rondkomen:
dekunstvanhetrondkomen.nl

Christien zal alle banen die op haar pad komen graag accepteren, maar dat weerhoudt haar er niet van om een droom te koesteren. 'Als dit project niet was gekomen, had ik een boek geschreven. Want wat ik echt heel graag wil is structureel iets doen met wat ik nu meegemaakt heb. Het allerliefst zou ik een opleiding willen volgen tot diaconaal of pastoraal werker. Dat zit er nu niet in, maar ik houd hoop. Mede dankzij dit project. Het dal is op z'n diepst geweest, ik voel me goed met wat ik nu doe. Ik voel me weer nuttig.'

Het draait allemaal om *ACCEPTATIE!*

Middenin een drukke, gemoedelijke, schijnbaar crisisloze winkelstraat in Zwolle woont Ben van Loo, samen met z'n partner Meine, boven hun megagezellige en bomvolle cadeau-, speelgoed- en feestwinkel Meinesz & Bennesz. Meine is regionaal berucht en beroemd vanwege z'n werk bij radio en televisie, z'n optredens als goedheiligman en z'n neus die hij graag overal laat zien en insteekt. Maar wie is die mooie, bescheiden en betrouwbare Ben op de achtergrond?

Ik kom uit 't Harde, daar ben ik geboren. Op m'n twaalfde ben ik verhuisd naar Elburg en daar heb ik tot m'n 26ste bij mijn ouders gewoond. Op mijn 25ste kwam ik uit de kast', vertelt Ben (47) in één adem. Hij zit aan de eettafel in de achterkamer in het zeer bijzondere bovenhuis. Heiligenbeelden kijken devoot de kamer in. Goudvisjes zwemmen in een best wel bewoonbaar verklaard, anderhalve meter lang aquarium met zorgvuldig dichtgeplakte barst genoeglijk heen en weer. In een hoek liggen op een kussen poedel Tobie en gashond Mazzel te ronken. Op het balkon tiert de winterheide welig en ook daar is van alles te zien. 'Meine houdt van beelden en bijzondere dingetjes en merkwaardige spullen', legt Ben uit. 'Ik hou meer van een wat rustiger interieur, de voorkamer is daar een voorbeeld van. Maar ik hou wel van veel kleur. Het hoeft niet perfect, ik vind het niet erg als er een kast staat met een hoekje eraf.'

Poppen en meiden

Terug naar vroeger, naar 't Harde. 'Op zich had ik een leuke jeugd. Kijk, als ik nu terugkijk, voelde ik me altijd wel anders. Ik had geen zin om te voetballen of oorlogje te spelen. Ik ging liever met m'n vriendinnen tekenen, knutselen, met poppen spelen of me verkleden, ik waande me graag in een sprookjeswereld. Achteraf vraag ik me wel af waarom ik me zo afzette tegen de "jongensdingen"; waarom ging ik niet gezellig een potje voetballen of een andere teamsport doen. Iedereen wil toch bij een groepje horen. Het hoeft niet gelijk te betekenen dat je homofiel bent als je niet van vechten houdt, maar ja, ik was wel anders. Hoewel ik dat toen niet goed besepte. Niet wilde beseffen denk ik. Als je iets niet leuk vindt, dan wil je het gewoon niet. Maar je ontkomt er niet aan. Je bent gewoon zo. En daar moet je toch zelf achter gaan staan. Maar dat heeft bij mij een hele tijd geduurd.'

De spil

'Mijn jeugd was prima, mijn ouders lieten me gewoon mijn gang gaan met m'n vriendinnen en het gespeel met poppen', zegt Ben. 'Dat vind ik best knap van hen, in die tijd. De jaren '70. Mijn moeder was huisvrouw, ze kluste wat bij in de schoonmaak af en toe, maar ze was meestal gewoon thuis. Mijn vader werkte als onderhoudsmonteur in het leger. Ik heb twee broers, een tweeling, negen jaar ouder dan ik, en ik heb een jonger zusje. We kunnen goed met elkaar overweg. Mijn ouders zijn allebei overleden, mijn vader zes jaar geleden op

82-jarige leeftijd en mijn moeder drie jaar geleden. Ze was 78 jaar. Dat vond ik wel heel heftig. Zij was de spil, je hele thuis valt weg. Je kon altijd bij haar terecht, ze was een hele nuchtere, heldere, duidelijke vrouw. Ze maakte de dingen niet mooier dan ze waren en wat ze dacht, zei ze ook. Soms wel eens wat te snel. Maar dan was het er ook uit. Ik denk nog wel dagelijks aan haar. Ik herken mezelf ook zo in haar. Qua nuchterheid en geen poespas en zo. Ik was ook gek met mijn vader, maar dat was een toch wat afstandelijker relatie, denk ik. We deden sowieso nooit moeilijk thuis. Als er wat was dan zeiden we het tegen elkaar en als er woorden vielen, zaten we een half uur later toch weer gewoon met elkaar te eten.'

School en werk

Na de lagere school ging Ben naar de LTS. 'Zo ging dat vroeger. Als je goed kon leren, ging je naar de havo en anders ging je naar de huishoudschool of naar de LTS. Ik ging gewoon met de

rest van de jongens van mijn klas naar de LTS. Metaal vond ik leuk. Mijn vader was thuis ook altijd met metaal aan het knutselen en aan het lassen en zo. Toen we de winkel al een tijdje hadden, hebben mijn pa en ik samen nog hele mooie kandelaars gemaakt voor de verkoop. Dat was leuk. Ik vind het nog steeds jammer dat we er niet eentje ter herinnering bewaard hebben, we hebben ze allemaal verkocht.' Na de LTS volgde een zoektocht langs vele bedrijven in vele functies. 'Ik had allemaal van die baantjes van een half jaar, weet je wel. Soms iets langer, soms iets korter. Uiteindelijk kwam ik in Nunspeet bij een bedrijf in fietsonderdelen terecht. Daar heb ik jaren gewerkt.'

Wonderlijk

'Toen ik uit de kast kwam zei mijn moeder: "Goh, daar heb ik nooit zo bij nagedacht."', vertelt Ben. 'Ze vond wel dat ik altijd anders was, "een beetje wonderlijk", zei ze letterlijk. Pa

had er wel over nagedacht. Hij had het ook wel eens aan me gevraagd, zo van: "Is er wat? Je hebt nooit verking, terwijl je er toch goed uitziet." Hij zei later ook dat het hem niet verbaasde. Hij bleek het er zelfs wel eens met vrienden over gehad te hebben. Mijn ouders gingen er geweldig mee om, dat vind ik toch wel knap voor die generatie, in een gemeente als Elburg. Ik had me kunnen voorstellen dat ze liever hadden dat niemand het wist, maar ze vertelden het gewoon aan familie en vrienden.' Ben lacht. 'Mijn moeder ging er wel grappig mee om. Ik was 25, ik had een dag gepland om het te vertellen en ik had vrij genomen van mijn werk. Ik vond het zo spannend, ik was zo zenuwachtig! Bij het eten, om een uur of vijf, zei ik dat ik wat te vertellen had, en toen barstte ik meteen in tranen uit. Mijn moeder zei: "Ach jongen, is er wat? Ben je ziek of zo? Wat is er aan de hand?" En toen ik het vertelde gingen ze er dus heel goed mee om en we hadden een heel goed gesprek. Tot om zeven uur het Rad van Fortuin begon, met Hans van der Togt, want dat wilde ma toch wel heel graag zien.'

Persoonlijke worsteling

'Weet je wat ik als het alleropmerkelijkst heb ervaren? De enige die er een enorm probleem van had gemaakt, was ikzelf', zegt Ben. 'Mijn familie, vrienden en collega's maakten er helemaal niet zo'n punt van. Ik heb er zelf zo lang mee geworsteld. Zo ging ik een keer met drie vriendinnen naar Spanje, met een bus die we samen hadden gekocht. Ik was een jaar of 21, denk ik. En ik dacht dat als ik op het strand zou lopen, en al die mooie dames zou zien, dat ik er dan wat leuks van zou maken en dat het dan wel goed zou komen. Maar ik liep daar rond en het kwam helemaal niet goed. Mijn hele leven stond op de kop. Achteraf bekeken was ik, toen ik een jaar of 16, 17 was, ook al verliefd. Ik liep stage als hulpmonteur, en ik was helemaal gek van de monteur met wie ik mee moest lopen. Hij had gewoon een vriendin en stond nergens open voor. Maar ikzelf ook helemaal totaal niet. Ik weet nog wel dat ik het heel bedreigend vond als een achterneef, die op en top homo was en graag borduurde en zo, bij ons langs kwam. Of de zoon van een collega van mijn vader, die ook homo was. Dat kwam allemaal veel te dichtbij. Raar he.' Ben denkt na. 'Het beste met dit soort dingen is dat je het gewoon de wereld in gooit, van je afpraat en als mensen het niet leuk vinden, dan is dat maar zo. Maar ja, daar moet je wel het type voor zijn. Ik vind het geweldig dat mensen van een jaar of 17, 18 er mee komen, hoe eerder hoe beter, denk ik. Maar ik had dat niet gekund.' Hij neemt een slokje van zijn koffie. 'Weet je wat ik ook had? Ik had het gevoel dat ik iedereen altijd had voorgelogen. Dat ik al mijn vrienden, familie, collega's en kennissen bedrogen had. Dat voelde heel naar. Maar welbeschouwd had ik mezelf gewoon altijd een rad voor de ogen gedraaid. Zo stom hoe ik mezelf al die jaren totaal in de weg heb gezeten. Ik was er maar constant mee bezig om er niet mee bezig te zijn. Het heeft nog een hele tijd geduurd voor ik dat verwerkt had.'

Gelukkiger

Toen Ben zichzelf eenmaal geaccepteerd had, werd hij een stuk gelukkiger. 'Mijn moeder zei: "Je bent gewoon een ander mens, je bent veel vrolijker, ik zie dat het hartstikke goed met je gaat." Ik verhuisde van Elburg naar Zwolle, want daar gebeurde het voor mijn gevoel allemaal. Na anderhalf jaar kwam ik Meine tegen. Ik vond hem meteen leuk en gezellig. Met hem had en heb ik mijn eerste echte en enige relatie. Hij is heel anders dan ik, veel vrijer en nadrukkelijker aanwezig.

Sommige mensen denken wel eens: "die Meine doet maar en die arme Ben heeft er niks tegenin te brengen", maar zo is het helemaal niet. Ik doe gewoon wat ik wil en ben heel goed in staat om mijn zin door te drijven. Na een jaar of twee, drie zijn we gaan samenwonen, en toen zijn we ook met de winkel begonnen. Ik heb als eerste mijn baan opgezegd. Later werkten we veel meer samen en dan vlogen de vonken er wel eens af. In de loop der jaren zijn we steeds hechter geworden en hebben we steeds meer begrip voor elkaar gekregen. Kijk, je moet iemand niet willen veranderen. De een zit heel anders in elkaar dan de ander, en het mooiste is als je elkaar gewoon kunt accepteren zoals je bent. Daarbij is het belangrijk dat je van je hart geen moordkuil maakt en het gewoon zegt als iets je niet zint.'

Gelijkwaardig

In 2001 zijn Meine en Ben getrouwd. 'We waren denk ik de eersten in Zwolle', vermoedt Ben. 'We vonden het leuk, maar we deden het ook uit praktische overwegingen. Het was financieel en fiscaal gezien handiger met de winkel en zo. Het mooie was dat mijn ouders getuigen waren. Ze vonden het heel spannend van te voren, maar achteraf zeiden ze dat ze het een prachtige dag hadden gevonden. Ach, Meine en ik horen gewoon ook bij elkaar. Ik hou van hem omdat hij eigenlijk altijd vrolijk is en de dingen heel positief weet te benaderen. Hij heeft een ongelofelijk gevoel voor humor en we hebben dan ook heel veel lol samen. Soms zeg hij dingen tegen mensen en dan denk ik: hoe krijg je het voor mekaar dat ze dat nog pikken ook. Maar het gaat niet alleen om wat hij dan zegt, maar ook heel erg om hoe hij het zegt. Met zo'n open onbevangenheid en nóóit om iemand te kwetsen. Ik ben wat meer op de achtergrond en soms best verlegen eigenlijk. Ik vind het vreselijk om heel laat op een feestje binnen te komen zodat iedereen je dan aankijkt, weet je wel. Meine vindt dat geweldig. Maar we zijn wel gelijkwaardig. Ik hou me niet in en hij ook niet. Ik denk wel dat ik voor hem de stabiele factor ben. Soms maan ik hem tot kalmte en dan zeg ik: we slapen er een nachtje over, morgen kunnen we er veel rustiger over nadenken. Af en toe moet de rem erop. Ik denk dat hij bij mij tot rust kan komen.'

Met de zaken gaat het goed. 'We zijn klein begonnen en hebben altijd uitgebreid', vertelt Ben. 'Onlangs hebben we de winkel er naast gehuurd. Meine kwam met het idee en ik vond het meteen geweldig. Zo van: o, leuk, dat moeten we doen! We dachten verder ook helemaal niet na over wat we ons wel niet op de hals haalden. Dat was pas toen we zagen hoeveel spullen het wel niet waren. Toen heb ik wel twee nachten slecht geslapen. Maar als we iets doen, dan gaan we er ook echt voor. Ik vind het leuk om mooi werk te hebben, maar ik vind het ook belangrijk om het gezellig te hebben. Het gaat niet allemaal om het werk alleen. We hebben het goed samen en we kunnen wat voor mensen betekenen. Daar draait het wat mij betreft om.'

BROMMER

“Hoe ben jij hier gekomen?” vraagt het kleine jongetje met de grote ogen en dito fantasie.

“Met de auto,” antwoord ik.

“Heb jij een auto?” is de volgende vraag en nadat ik naar het oude rode Golfje voor de voordeur heb gewezen: “Heb jij een rijbewijs?”

“Ja,” zeg ik, en dan komt hij op gang.

“Ik heb ook een rijbewijs. Niet voor een auto hoor, maar voor een brommer. Papa heeft ook een brommer, maar dat is een grotemensenbrommer, en ik heb een kinderbrommer.”

“Aha.”

Ik weet niet goed hoe serieus ik zijn verhaal moet nemen, dus vraag ik: “Gaan jullie vaak op de brommer?”

Enthousiast beantwoordt hij mijn vraag.

“Papa en ik gaan heel vaak op de brommer! Soms gaan we heel ver weg, maar soms gaan we ook heel dichtbij. Dat ligt eraan waar we naar toe moeten.”

“Uiteraard.”

“En soms rijden we heel hard, maar dat mag eigenlijk niet. En dan krijgen we een bekeuring.”

Het jongetje denkt even na en voegt er dan aan toe: “Maar soms móet je wel te hard rijden.”

“O ja?” vraag ik. “Waar rijden jullie dan zoal naar toe?”

Mijn nieuwsgierigheid groeit met de seconde.

“Naar Italië.” antwoordt hij met een stalen gezicht.

“Naar Italië? Maar dat is toch heel ver weg? Wat doen jullie daar dan?”

Het jongetje zucht eens diep.

“Pizza halen! Daarom moeten we ook zo hard rijden, anders wordt de pizza koud.”

Dat ik dat niet begrijp.

Janneke Pelle werkt in zorg en horeca, is koorpianiste, recenseert theatervoorstellingen en geeft elke week Nederlandse les aan een inburgerende leeftijdgenote. Bovenal houdt ze van mensen en hun verhalen. Hierover schrijft ze op <http://weblog.theefiets.nl>.

Wie een galerie of atelier bezoekt met werk van kunstenaars met een verstandelijke beperking, komt het etiket Outsider Art tegen. Als je, zoals ik, regelmatig dergelijke galleries of ateliers bezoekt, ontdek je al snel dat veel van deze kunst op elkaar lijkt.

Soms blijft men hangen in het eindeloos naschilderen van kunstkaarten, zonder eigen interpretatie en met een gebrekkige beheersing van de techniek. Men blijft steken in een poging om Echte Kunst te evenaren. Kunstenaars zouden deze technieken kunnen leren aan de makers met een verstandelijke beperking. Maar dat leidt eerder tot kopieerwerk dan tot originele kunst.

Ik geef de voorkeur aan ateliers waar kunstenaars mensen helpen om zich vrij te maken. Vrij van het mooie plaatjes moeten schilderen die het zo goed doen op de braderie. Dan pas komen volgens mij de echte, oorspronkelijke beelden naar boven en zie ik hoe men bijvoorbeeld zijn gedachten visualiseert in een erotische beeldtaal. Die werken stroken lang niet altijd met onze normen en waarden, sommige zijn op het pornografische af. Maar de oorspronkelijkheid, creativiteit en energie knallen wel van het doek!

Weer andere kunstenaars met een beperking verbeelden graag hun dagelijkse chaos. Stations, pleinen en overvolle straten met verkeer vormen de hoofdmoot van die verbeelding. Hun realisme wordt soms verwoord in manische abstractie. Zijn dit nog schilderijen of tekeningen die een groter publiek aan spreken? Jawel, er is een publiek dat zijn weg heeft gevonden naar de Outsider Art. Dat publiek bestaat uit verzamelaars en liefhebbers die gebiologeerd raken bij het zien van deze intrigerende beeldtaal.

Een van die mensen ben ik. Vervuld van een missie ben ik dagelijks opzoek naar Outsider Art en dan met name in de ateliers waar kunstenaars met een verstandelijke beperking werken. Onder de stapels tekeningen en in de rekken met schilderijen zitten prachtige kunstwerken verborgen. Soms tref ik in zo'n atelier een naar binnen gerichte outsider kunstenaar, die onbegrepen is omdat zijn of haar kunst de weg niet vindt naar het publiek.

Ikzelf begrijp die kunst wel en met mij vele liefhebbers van Outsider Art. Daarom ben ik galeriehouder geworden van Amsterdam Outsider Art. Nu kan ik deze kunst presenteren en vindt de Outsider Art kunstenaar zijn weg naar een groter publiek.

Bert Schoonhoven, Galeriehouder Amsterdam-Outsider-Art.nl

OUTSIDER ART of *crea*

20 TREF

atieve werkplaats?

Gek op WATER

Mathilde van Huijzen

Coen Kat (13) en Tiffany Bosma (14) zitten op een bijzondere middelbare school: het Maritiem College in IJmuiden. Aankomende zeuntjes en ketelbinkies worden daar voorbereid op werk in de zeevaart, binnenvaart of de haven. Roeien en wrikken, knopen leggen, dat hoort er naast de gewone vakken allemaal bij. En je leert elkaar accepteren. 'Op een schip moet je met iedereen kunnen omgaan.'

Stuurman worden op een schip dat over de hele wereld vaart, daar droomt Tiffany van. Ze straalt helemaal als ze erover vertelt. 'Dan kan ik veel zien en meemaken. Als gewone matroos is natuurlijk ook al mooi, maar het liefst wil ik echt sturen. Dat vind ik heel vet. Op een cruiseschip bijvoorbeeld, maar dat wil iedereen dus dat zal moeilijk zijn. Mijn neef heeft op de klipper Stad Amsterdam gewerkt, een grote driemaster. Dat lijkt me ook gaaf, om daarop te varen. En dat kun je hier dus allemaal leren.' Tiffany doelt op het Maritiem College Velsen, dat vlak bij de haven van IJmuiden staat. Alles ademt de sfeer van zee en water, van de immense boei aan de overkant van de straat tot de inrichting van de gezellige recreatieruimte binnen. Dat past uitstekend bij de leerlingen, die het varen in hun bloed hebben. 'Mijn vader heeft lang op een schip gewerkt en is nu eigenaar van twee boten', vertelt Tiffany. 'Ik ben zelf ook helemaal gek van water. Toen ik een rondleiding kreeg op de Stad Amsterdam, vond ik dat zo gaaf. Later mocht ik op deze school ook rondkijken en toen wilde ik meteen hierheen. Ik zit nu in mijn eerste jaar.'

Zeeziek

Het Maritiem College is een vmbo-school, maar dan een hele bijzondere. Naast de gewone vakken krijgen de leerlingen tijdens hun vierjarige opleiding speciale lessen om ze voor te bereiden op hun werkende leven als matroos op het water. Ze leren bijvoorbeeld roeien en wrikken, en knopen leggen. Ook sporten is belangrijk, waaronder natuurlijk zwemmen. Tiffany krijgt momenteel zwemles om haar C-diploma te kunnen halen.

Regelmatig maken ze vaartochten met het opleidingsschip, de 56 meter lange Prinses Máxima en een dertig meter lange duwbak, de Prinses Amalia. Maximaal 24 leerlingen kunnen daarop mee om te oefenen met 'natte lading'. Voor 'droge lading' is er ook een opleidingsschip, de Emeli.

Bij een recente reis vanuit IJmuiden naar Harlingen heeft Tiffany voor het eerst de Prinses Máxima mogen sturen. 'Heel mooi!', glimt ze.

Jammer genoeg blijkt ze wel zeeziek te worden. Daar heeft Coen geen last van. Hij zit ook in het eerste studiejaar op het Maritiem College en vaart al jaren elke zomervakantie mee met zijn opa, op diens grote kotter. 'Mijn opa heeft zijn hele leven gevaren. Op zijn boot mag ik alles doen: de motor bedienen, het schip besturen. Volgende zomer ga ik mee op een visserskotter naar Engeland, over de Noordzee. Daar verheug ik me al op.'

Ook Coen wil later het liefst op het water werken. 'Mijn oom heeft in IJmuiden een bedrijf in de haven, hopelijk kan ik daar aan de slag. Hij heeft een offshore bedrijf, een scheepshelling

en een kettingbedrijf. En 25 boten heeft hij in de vaart, voor de verlading. Ik hoop dat ik daarop kan. Zijn schepen gaan over de hele wereld, om boorplatformen te bewaken. Kapitein? Nou, daar vragen ze niet zoveel naar. Maar dat maakt mij niet uit. Ik wil gewoon heel graag mee.'

Privileges

De leerlingen wonen in het derde en vierde leerjaar doorde-weeks verplicht intern bij het Maritiem College. Dat spaart een hoop reistijd uit, want de kinderen komen vanuit heel Nederland naar deze school. Daarnaast wennen ze er op deze manier aan om langer van huis weg te zijn, worden ze snel zelfstandig en leren hun verantwoordelijkheid te nemen. Opruimen, bedden opmaken, de boel schoon houden. Allemaal zaken die horen bij hun toekomstige leven aan boord. Zelfs de bedden lijken op de 'bunkers' waarin ze later zullen slapen. En de vaste, interne begeleiders heten natuurlijk bootsman of bootsvrouw.

Eerste- en tweedejaars leerlingen mogen ook intern wonen, als ze dat willen. Tiffany en Coen hebben daarvoor gekozen, al wonen hun ouders vrijwel om de hoek. 'We slapen met meerdere kinderen op een slaapzaal, dan kun je meteen wennen voor later want op een schip heb je ook geen eigen slaapkamer of hut', legt Tiffany uit. 'En je leert zo op een goede manier communiceren met anderen. Het is heel belangrijk dat je anderen leert accepteren, want op een schip kun je niet weglopen van elkaar. Ruzie zoeken helpt dus helemaal niet. Je móet met elkaar kunnen omgaan. Ook al is dat met de ene persoon makkelijker dan met de ander. Want op een schip kun je elkaar niet ontlopen.'

Degenen die laten zien dat ze veel verantwoordelijkheid aankunnen, verdienen daarmee privileges. Coen slaapt bijvoorbeeld op een speciale kamer, de enige met een eigen badkamer. Daar is hij best trots op. 'Het is de grootste kamer op school en we slapen daar met vier in plaats van vijf leerlingen. Mazzelaars? Ja, maar we moeten ook heel goed poetsen! De leiding wil ons Blauwe Kamer maken. Dan moeten we bijvoorbeeld 's morgens zelf op tijd wakker worden en alles uit eigen beweging schoon houden. Als je Blauwe Kamer bent, mogen we 's middags in de recreatieruimte en in het bootshok, een soort gezellige huiskamer. Dat mag normaal niet.'

Eigenlijk is dat ook net als op een schip, zegt Tiffany. 'De bootslieden controleren zonder aankondiging of je kamer netjes is. Dus als ze komen kijken of je Blauwe Kamer verdiend hebt en het is niet netjes, dan gaat het natuurlijk niet door.' Missen ze hun ouders? 'Soms wel', geeft Tiffany toe. 'Ik vind het fijn als ik mijn moeder tussendoor een keertje zie.'

Coen zwaait af en toe naar zijn moeder, als ze op weg naar haar werk langs de school loopt. 'De eerste week intern was

spannend maar vooral leuk. Ik heb verder geen last van heimwee. Op school is het zo druk, ik heb helemaal niet het idee dat ik lang van huis weg ben. Bovendien zit ik bij de zeekadet-ten, dat kun je vergelijken met de verkenners bij de scouting, maar dan op zee. Daar heb ik al ervaring opgedaan met zomerkampen en weekeindkampen. Daardoor heb ik er niet zoveel moeite mee om doordeweeks van huis te zijn.'

Ook Tiffany was snel gewend. 'Ik vond het meteen ontzettend gaaf. De school was natuurlijk nieuw, maar ik kende al zoveel kinderen. Dat zijn allemaal vrienden. Ik voelde me daardoor heel snel thuis en heb het best naar mijn zin. En in het week-einde loop ik zo naar huis.'

Zelfstandig

Coen en Tiffany vinden het Maritiem College gezellig, maar ook streng. 'Gedraag je je normaal dan is het hier hartstikke leuk, maar als je de weg kwijt bent, word je flink aangepakt', zegt Coen. Tiffany valt hem bij: 'Als je echt dom bezig bent, word je bijvoorbeeld naar je kamer gestuurd. Maar ja, dat is ook wel logisch. Dit is je tweede huis, dus wat je thuis niet doet, doe je hier ook niet.'

Voor sommige leerlingen zullen de schoolregels toch wel wat strikter zijn dan thuis. Zo moet iedereen tijdens de middag-

lunch in het restaurant met vork en mes zijn boterhammen opeten. 'En je moet vroeg naar bed!', vindt Tiffany. 'Om half zes is het avondeten en om half zeven hebben we de dagafsluiting. Als iemand iets verkeerd heeft gedaan, gaan we dat tijdens de dagafsluiting met zijn allen bespreken. Daarna wordt je kamer en naam opgeroepen en dan moet je alles inleveren waar een scherpje op zit, zoals je laptop en je telefoon. Anders slaap je niet. Vervolgens ga je naar je kamer en om kwart voor negen moet je gaan douchen en jezelf klaar maken voor de nacht.'

Al met al worden de kinderen hier snel volwassen. 'Je ouders kunnen je bijvoorbeeld niet helpen bij het huiswerk. Als je iets niets snapt, helpen de bootslieden je natuurlijk wel, maar je moet ook zelfstandig dingen doen en van elkaar leren.' Zo gaan de leerlingen zelf naar de derde Rijkshaven voor de les in roeien en wrikken. 'Hoe we daar komen, is aan ons', zegt Coen. 'Wee je gebeente als je er niet bent, want dan staat er op je magister dat je te laat was of hebt gespijbeld', waarschuwt Tiffany.

In praktijk willen de docenten nog wel eens over hun hart

strijken. 'Laatst vroeg ik aan een leraar of hij ons alsjeblieft wilde brengen met het busje van school. Toen zei hij wel dat het eigenlijk niet kon, want we moeten natuurlijk zelfstandig zijn en andere kinderen willen dan ook en zo. Maar toen deed hij het wel hoor', lacht Tiffany. 'Ons groepje was gaan fietsen en wij zaten al een kwartier te wachten voordat ze eraan kwamen', meesmuilt Coen.

Tiffany vindt het vooral gezellig als ze 's avonds in het bootshok zit. 'Dan kun je lekker even praten met de bootman en thee drinken. Die mensen hebben veel meegemaakt en het is leuk om hun verhalen te horen. Dat voelt heel vertrouwd.'

Ze verheugt zich al op de havendagen in Den Helder, waar de leerlingen in de zomervakantie mee naar toe mogen met de bootslieden. 'Dan delen we tasjes uit en we vertellen over de school. Je kunt zelf een uurtje op stap en 's avonds gaan we samen eten, heel leuk.'

Haar eendoordeel over het Maritiem College? 'Absoluut niet zo saai als een gewone middelbare school. Hier valt altijd iets te doen.'

(On)gehoord

*'Ik ben een avonturier', verklaart backpacker Graham Hughes, die in 1426 dagen alle 201 landen op aarde bezocht.
Bron: Huffington Post*

'Ik heb een echt beroep. Net als een verpleger, ingenieur, monteur of een groot intellectueel. Ik ben de straatveger die mijn stad schoonmaakt', aldus de Braziliaan met een bezem in de straten van Rio. - Bron: NOS Journaal

'We willen weten wat de wormen willen', zegt de alliteratieliefhebbende bioloog Jeroen Onrust uit Groningen, die zijn glibberige vrienden 's nachts observeert vanaf zijn zelfgemaakte wormenobservatiekar. (Die hij voortduwt met zijn tenen.) Bron: Vroege Vogels

'Ik wou dat de hele wereld een circus was!', aldus theaterproducent Henk van der Meijden trots over het feit dat in zijn shows mensen van over de hele wereld wél met elkaar door een deur kunnen. Pauw & Witteman

'Bij ons is eigenlijk nooit iets spectaculair', concludeert de familie Van der Lee, die al 500 jaar touwen produceert in hun familiebedrijf in Oudewater op de vraag van de NOS-verslaggeefster of ze ook zo lijden onder de spectaculaire economische crisis.

*'Ik ben nog net geen vetvlek', verzucht een zweterige koningin Wilhelmina, die aan haar gouvernante Elisabeth Saxon Winter schrijft dat ze een bloedhekel heeft aan warm weer.
Bron: het boek Dear Old Bones*

'Ik was een zondagskind. Vanaf nu is het altijd maandag', aldus fraudeprof Diederik Stapel in zijn boek Ontsporing.

Er hangt iets in de lucht vandaag. iedereen is lief voor elkaar hier in De Pijp. Ik kreeg ook al gratis een boekentip van een meneer die bij de boekenbuurman z'n huisluifel stond te snuffelen. Edgar Allen Poe. 'Goeie srijfer. As je dur fan haut dan.' Margriet.

De *Ouderwetse* Keuken

Het schijnt dat de jeugd van tegenwoordig nog geen aardappel of wortel kan schillen. Groente en fruit koop je voorgesneden en voorverpakt, net zoals het vlees en de krieltjes. Overigens zijn dat zelden echte krieltjes, maar eerder klein en rond geschrapte aardappels die te bedroevend van kwaliteit waren om in hun oorspronkelijke vorm in het schap te leggen. Hetzelfde geldt voor zogenaamde Parijse worteltjes. Die komen zeker niet uit Parijs, laat staan dat ze van nature zo rond zijn. Het is allemaal fabrieksspul. Gemaksvoedsel. Zou ik de enige zijn die bij die term al helemaal geen trek meer heeft? Sterker nog, ik voel altijd een zeker chagrijn opkomen als ik in de supermarkt voor zo'n koelvitrine vol voorgesneden, inferieure zakjes sta. Vanzelf komen er dan allemaal lelijke woorden bij me op: winstmaximalisatie, efficiëntie, productoptimalisatie.

Bij de biologische buurtsuper word ik ook al niet vrolijk van het aanbod. Daar liggen verlepte en waarschijnlijk niet voor niets 'vergeten' groenten voor de hoofdprijs in de rekken en betaal je voor de modder die nog zo authentiek aan de aardappelen kleeft. Bovendien krijg ik jeuk van al die verantwoorde types op gezondheidssandalen die daar achter de kassa ostentatief milieubewust en maatschappijkrities staan te wezen. Wat anderen spruitjeslucht noemen, is voor mij de geur van biologisch-dynamisch zuurdesembrood met marmite uit de jaren zeventig. Brrrr. Niet dat het vroeger zoveel beter was. Mijn oma stond elke dag een uur aardappelen te schillen voor zeven kinderen. Geen wonder dat daar nooit een groente zoals 'keukenmeidenverdriet' op tafel kwam. Zakjes en pakjes bestonden in haar kookwereld niet. Soep trok je van een kipkarkas en als je mazzel had, was er jus bij het eten. Saus? Nergens voor nodig, dat zet alleen maar aan.

Dat mijn moeder halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw opeens met een zakje kerriesaus thuis kwam, was daarom een hele gebeurtenis. Daarvoor hadden we al eens poedersoep uit een zakje geprobeerd, maar die soep was vanwege het ongelofelijk hoge zoutgehalte weer snel van ons boodschappenlijstje verdwenen. Nu dus die saus. Bij de schouderkarbonade, met gekookte aardappelen en sperziebonen. Een hele tijd was dit het culinaire toppertje van de week, want zo'n zakje kon natuurlijk niet iedere dag (kind, denk aan je lijntje!). Het gaf niet dat alleen de kleur iets te maken leek te hebben met kerrie en dat ik met de beste wil van de wereld niet zou kunnen omschrijven waar het spul precies naar smaakte. Kerriesaus was luxe. Als jongmens heb ik uit nostalgie nog eens zo'n poedersaus geprobeerd. Verschrikkelijk. Zelf saus maken is honderd keer smakelijker en net zo makkelijk. Heb je nog tijd genoeg om échte worteltjes te schrappen (gouden tip: boen de wortels met een schuursponsje glad, onder stromend water).

Witte saus

Nodig:

50 gram boter, 50 gram bloem, 1/2 liter melk, witte peper, zout

Bereiding:

Smelt de boter in een steelpan op een zacht vuur. Laat de boter niet verkleuren (of juist wel, als je een donkere saus wilt). Voeg de bloem ineens toe en meng met een garde tot een gladde pasta. Dit is de roux. Roerend 2 tot 3 minuten laten pruttelen. Schenk dan de melk scheutje voor scheutje erbij. Als de saus kookt, pan op een treefje (sudderplaatje) of vlamverdelers op de laagste gaspit zetten en 5 tot 10 minuten laten sudderen. Regelmatig roeren. Naar smaak peper en zout toevoegen.

Witte saus dient als basis voor Franse béchamelsaus (melk laten trekken met gesnipperde ui, 1 laurierblad, snufje tijm en citroensap, saus zeven voor het serveren), Hollandse béchamelsaus (nootmuskaat toevoegen) en kaassaus (alle soorten kaas zijn lekker). Gebruik vis-, kip- of runderbouillon in plaats van melk voor een lichte variant of voeg vlak voor het serveren 1 eierdooier en 2-3 lepels slagroom toe voor een romige versie. Ook heerlijk met een scheutje sinaasappelsap, voor bij die gekookte wortels.

Weetje:

De kok van Lodewijk XIV bedacht de naam béchamel-saus om Louis de Béchamel, markies van Nointel (1630-1703), te vleien. Voor deze saus werden kalfsvlees en kruiden langzaam in melk gesmoord. De saus werd afgemaakt met room.

De *OESTER*

Men sprak eens tot een oester

- meneer, wat doet u daar?

Waarop hij sprak: ik koester

- mij in mijn eigen sop gaar

Ik creëer aldus een edelsteen

- van eigen hand gemaakt

Een parel zoals daar is geeneen

- straks door mij uitgebraakt

Die parel is mijn eerste kraam

- dat vind ik best wel stoer

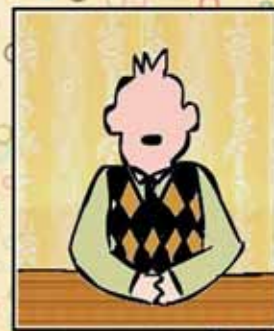
Hij krijgt dan ook m'n moeders naam

- ik noem 'm Parelmoer

Puntenslijper

WANLIJNER

Het is makkelijker
om een probléem
te bedenken
dan een oplossing